
Kyrkomötet Organisationsutskottets betänkande 2011:10

Biskopsval m.m.

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas en motion i vilken föreslås att kyrkomötet ska ge kyrkostyrelsen i uppdrag att föreslå en ändring i kyrkoordningen så att präster och diakoner ska ges möjlighet att förtidsrösta vid biskopsval. Utskottet föreslår avslag på motionen med hänvisning till att förtidsröstning skulle komplicera valproceduren. Vidare behandlas en motion i vilken föreslås att kyrkostyrelsen ska ges i uppdrag att föreslå en sådan ändring av kyrkoordningen att EFS-präster som är anställda i samarbetskyrkor ska vara röstberättigade vid val av biskop och i val till domkapitlet. Utskottet anser det vara en god ordning att rösträtten är begränsad till de som är anställda som präster eller diakoner i ett stift eller i någon av stiftets församlingar och föreslår därför avslag på motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:49.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:50.

Motionernas förslag

Motion 2011:49 av Mikael Grenstedt m.fl., Möjlighet för präster och diakoner att förtidsrösta vid val av biskop

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att föreslå en ändring i kyrkoordningen som innebär att en präst eller diakon som inte kan delta vid val av biskop ges möjlighet att förtidsrösta.

Motion 2011:50 av Mikael Grenstedt m.fl., Rösträtt för EFS-präster anställda i samarbetskyrkor

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att föreslå en sådan ändring av kyrkoordningen att EFS-präster anställda i samarbetskyrkor ska vara röstberättigade vid val av biskop och i val till domkapitel.

Bakgrund

Reglerna om hur biskopar utses återfinns i 8 kap. 7–39 §§ i kyrkoordningen. Av 9 kap. 10–18 §§ framgår hur de ledamöter och ersättare i domkapitlet som ska vara präst- eller diakonvigda väljs. Bestämmelserna innebär i här aktuella avseenden följande.

Röstberättigade i biskopsval

Röstberättigade vid ett biskopsval är, förutom domkapitlets och stiftsstyrelsens ledamöter, även de som är anställda tills vidare eller minst sex månader som präster eller diakoner i stiftet eller i någon av dess församlingar samt särskilt utsedda elektor. Det ska väljas lika många elektor som det finns röstberättigade präster och diakoner anställda i stiftets församlingar och anställda pastorsadjunkter när stiftsstyrelsen beslutar om tidpunkt för valet. För elektorerna ska det väljas lika många ersättare. Vid val till ärkebiskop och val till biskop i Visby stift är kretsen av röstberättigade utvidgad. Detta är dock inte av betydelse för nu föreliggande fråga.

Frågan om huruvida även EFS-präster skulle ges rösträtt i biskopsval behandlades av den s.k. demokratiutredningen i betänkandet *Styra och leda – Samverkan och ansvarsfördelning i Svenska kyrkan* (SKU 2008:1). Utredningen anförde att det finns ett direkt samband mellan vilka präster som är valbara till domkapitlet och som deltar i det valet och som också har rösträtt i biskopsvalet. Även om EFS prästerna stod under tillsyn av biskop och domkapitel utan att ha rösträtt i biskopsvalet kunde samma sak sägas om andra, såväl präster som diakoner, bland annat ett stort antal pensionerade präster. Utredningen menade att det endast borde vara de präster som var anställda som präster i stiftet eller i någon av dess församlingar på prästtjänster som är reglerade i kyrkoordningen som skulle ha rösträtt.

Kyrkostyrelsen anförde i sin skrivelse *Styrning och ledning m.m.* (KsSkr 2009:5) att det var riktigt att rösträtten begränsades till att avse dem som var anställda till vidare eller på viss tid med minst sex månaders anställningstid. Man anförde vidare:

Av detta följer att de EFS-prästerna som inte har tjänst i stiftet eller i någon av stiftets församlingar heller inte ska ha rösträtt. Det skulle vara olämpligt att göra en avgränsning som innebär att EFS-prästerna hade rösträtt, men inte andra präster och diakoner som står under tillsyn av biskop och domkapitel utan att fördenskull ha en sådan anställning som enligt Kyrkostyrelsens förslag skulle leda till rösträtt. (KsSkr 2009:5, sid. 56)

Organisationsutskottet instämde i sitt betänkande O 2009:1 i kyrkostyrelsens bedömning. Kyrkomötet följde utskottets förslag.

Röstberättigade vid val till domkapitlet

Valet av de ledamöter och de ersättare i domkapitlet som ska vara präst- eller diakonvigda sker enligt 9 kap. 10 § i kyrkoordningen vid ett gemensamt möte med stiftets präster och diakoner med biskopen som valförrättare. Därvid röstar prästerna och diakonerna gemensamt fram ledamöterna och ersättarna. Röstberättigade vid valet är enligt 9 kap. 12 § i kyrkoordningen de som har anställning som präst eller diakon i stiftet eller i någon av dess församlingar och som har rätt att utöva uppdraget som präst eller diakon i Svenska kyrkan.

Vid valet av ledamöter och ersättare till Domkapitlet i Visby stift enligt 2 a § är även utlandsverksamma präster och diakoner röstberättigade. Dessa är visserligen formellt anställda av Svenska kyrkans nationella nivå, men är avsedda att omfattas av skrivningen i denna bestämmelse.

I likhet med vad som gäller vid biskopsval (CsSkr 1999:3 sid. 2–366) torde med anställning i stiftet eller i någon av dess församlingar avses att vederbörande faktiskt har stiftet eller församlingen som arbetsgivare. Det betyder att en präst som är anställd hos någon annan arbetsgivare inom stiftets område inte har

rösträtt, såvida hon eller han inte är tjänstledig från en befattning i stiftet eller i någon församling.

O 2011:10

Centralstyrelsen konstaterade i sin skrivelse till 1999 års kyrkomöte (CsSkr 1999:3 sid. 2–375) att rösträttsreglerna överensstämde med vad som gällde för att någon skall få vara präst- eller diakonledamot i domkapitlet.

Till kyrkomötet 2005 föreslogs i en motion att inte bara de präster och diakoner som är i aktiv tjänst skulle ha rösträtt utan samtliga präster och diakoner som domkapitlet hade tillsyn över. Organisationsutskottet menade dock i sitt betänkande (O 2005:9) att endast präster och diakoner som innehade en anställning som präst eller diakon i stiftet eller i någon av dess församlingar skulle ha rösträtt och föreslog därför avslag på motionen. Kyrkomötet följde utskottets förslag.

Förtidsröstning vid biskopsval

Enligt 8 kap. 27 och 28 §§ i kyrkoordningen samlas de röstberättigade vid biskopsval enligt en bestämd ordning. Det har ansetts viktigt att de röstande kommer samman för att avge sina röster och då ges tillfälle att utbyta synpunkter och argument rörande biskopskandidaterna. Särskilt betydelsefullt blir detta om nomineringsvalet, för vilket en sådan möjlighet finns, sker genom brevröstning. (Se t.ex. *Arbetet på olika kyrkliga nivåer*, SKU 1998:3, sid. 174)

Enligt kyrkolagen fanns, för en präst som på grund av ”laga förfall” inte kunde delta i valförrättningen personligen, en möjlighet att förtidsrösta genom att sända sina valsedlar till kontraktsprosten. Denna möjlighet tillkom för att prästerna till skillnad från elektorerna inte har någon ersättare. En sådan förtidsröstning har dock ansetts komplicera valproceduren. Eftersom stiftsstyrelsen nu kan tillkännage tidpunkten för valet lång tid i förväg, vilket ger en reell möjlighet för de flesta att kunna delta, har möjlighet till förtidsröstning inte ansetts nödvändig. Det medför att den som vill delta i biskopsvalet måste infinna sig personligen till valförrättningen.

Till 2005 års kyrkomöte motionerades om att kyrkomötet skulle uppdra åt kyrkostyrelsen att lägga fram förslag till ändring i kyrkoordningen så att en präst (diakonerna hade ännu inte rösträtt) som hade förhinder vid valförrättning i biskopsval skulle ges möjlighet att förtidsrösta genom brevröstning. Organisationsutskottet konstaterade i sitt betänkande att frågor om hur biskopar utses skulle behandlas av demokratiutredningen och ansåg att frågan inte borde lyftas ur utredningens uppdrag. Man föreslog därför att kyrkomötet skulle avslå motionen vilket kyrkomötet också gjorde. Demokratiutredningen lämnade dock inget förslag angående förtidsröstning.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:49 och 2011:50.

I motion 2011:49 föreslås att kyrkomötet ska ge kyrkostyrelsen i uppdrag att föreslå en ändring i kyrkoordningen så att präster och diakoner ska ges möjlighet att förtidsrösta vid biskopsval. Utskottet är medvetet om att det föreligger en problematik i det att prästerna och diakonerna till skillnad från elektorerna inte har ersättare vilket medför att det kan bli fler elektorer än präster och diakoner som röstar vid ett biskopsval. Då stiftsstyrelsen kan tillkännage tidpunkten för valet lång tid i förväg torde detta dock, enligt utskottets mening, inte utgöra ett så allvarligt problem att regler om förtidsröstning, vilka får anses i någon mån komplicera valproceduren, bör införas. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

I motion 2011:50 föreslås att kyrkostyrelsen ska ges i uppdrag att föreslå en sådan ändring av kyrkoordningen att EFS-präster som är anställda i samarbetskyrkor ska vara röstberättigade vid val av biskop och i val till domkapitlet. Utskottet konstaterar att flertalet EFS-präster är anställda i någon EFS-förening men att det också finns EFS-präster som är anställda i en församling i Svenska kyrkan. De senare är dock normalt inte anställda på en befattning som präst utan på andra befattningar. I de fall en EFS-präst, med stöd av dispens från domkapitlet, har anställning som komminister i en församling i Svenska kyrkan har denne också rösträtt vid val av biskop och vid val till domkapitlet. Andra EFS-präster har inte rösträtt. Förutom präster i EFS tjänst, finns det ett stort antal andra präster och diakoner som, i likhet med EFS-prästerna, står under biskopens och domkapitlets tillsyn men som inte heller har rätt att delta i biskopsval eller val till domkapitlet. Avgränsningen av vilka som ska ha rösträtt har, beträffande såväl val av biskop som val till domkapitlet, gjorts till de som är anställda som präster eller diakoner i ett stift eller i någon av stiftets församlingar. Enligt utskottets mening är detta en god ordning. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motion 2011:50.

Uppsala den 28 september 2011

På Organisationsutskottets vägnar

Torgny Larsson, ordförande

Fredrik Nilsson Björner, sekreterare

Beslutande: Torgny Larsson, ordförande, Marta Axner, Anton Härder, Anna Brandoné, Fredrik Upmark, Olle Reichenberg, Anders Björkman, Ingela Arheden, Conny Tyrberg, Daniel Tisell, Per Lindberg, Sofia Särddquist, Susann Torgerson och Carin Åblad Lundström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Aina Andersson, Micael Åsman, Carola Björkman, Sten-Arne Burman, Rolf U Persson, Birgit Kullingsjö, Camilla Widepalm Heurén, Per Ingvarsson, Marika Markovits, Peder Fohlin, Christer Kax Sundberg och Celina Falk.

Biskoparna Erik Aurelius och Eva Brunne har deltagit i utskottets överläggningar.